

Nravnost pri mladini.

(Spisal France Bajt.)

(Dalje.)

Učiteljeva dolžnost je dalje, da otročje igre ureduje in prav vodi. — Igre so otrokom v razvedrilo potrebne; pa morajo biti spodobne. — Z vsemi dovoljenimi pripomočki pa mora učitelj delati proti igram za denar. Vsaka igra za denar je otrokom zelo nevarna, ker jih utegne napeljati k tatvini in strasti, ki uniči pozneje družinsko srečo in požrè premoženje, da pride vse imetje na dražbo. — Rekel sem, da igre za denar otroke napeljujejo k tatvini. To je naravno. Otrok dobí od očeta, matere ali katerega koli kak krajcar. — Priložnost in slab vzgled provzročí, da denar zaigrá. Otrok bi še rad igral, a novecv nima več. Kaj storí? — K očetu gre ter prosi „novecv za pisanko.“ Oče slednjič zasledí to zvijačo, in noče dati več novecv in ga kaznjuje; ni mu pa mar, če vidi ali sliši, da otrok igra za novece. — Kaj pomaga osatu perje potrgati, če se ga s korenino ne izruje! — Ako tak otrok domá vidi na mizi, na omari ali drugod novece, ki so jih stariši neprevidno pustili ležati, izmakne jih in zaigrá. To počénja vedno na večjem in predno se stariši ovedó, je že iz tatiča postal tat. — Kaj bode iz takega človeka, si lahko vsak misli.

Da mora učitelj izmikanje v šoli strogo kaznjevati, razume se samo ob sebi. — Vedeti pa mora, ali to prihaja iz hudobije; prigoditi se utegne, da otrok vzame nehoté seboj kaj nesvojega, Ako si otrok ni prilastil iz hudobije katere reči, ampak nevedé, ne sme se kaznjevati, ampak samo opominjati. — Poštenost je treba pri vsakej priložnosti poudarjati in povedati, kaj se zgodí slednjič z nepoštenimi ljudmi. —

Grda lastnost je dalje tudi zapravljaljivost, ki se kaže na malem že pri otrocih. — Učiteljeva dolžnost je, da gleda, da otroci prosijo in dobé za šolske knjige in pisanke le toliko, kolikor potrebujejo. Ne sme se trpeti, da bi učenci v pisankah izpuščali prazne vrste in strani in kupovali več, kakor res potrebujejo. V boljših krogih imajo stariši navado, da vsakemu otroku dajo neko vsotico na mesec, od katere mora otrok konec meseca kazati račun, kako je denar obračal in koliko mu je še ostalo. Če se konec meseca pokaže, da je otrok slabo sè svojim denarjem gospodaril, izgubi ali se mu skrči naslednja mesečina. Tako se otroci vadijo že v mladosti varčiti. Pri nas imamo priložnost šolsko mladino naganjati, priporočati jej in jo napeljevati, da bode varčila in devala v poštno hranilnico. Učitelju je sicer sitno poleg drugih opravil še to prevzeti; a če pomisli, da mu bodo kedaj premožni gospodarji in posestniki za to hvaležni in da ravno po tej poti reši marsikaterega, da ne zapravlja, ga privadi na varčnost, ki je podstava družinski sreči, ne bode se branil tudi tega opravila.

Ko govorim o napakah, ki spodrivajo nravnost, ne morem molcé preiti še neke druge, ki se večkrat prezira in katerej se ne prilastuje take moči v slabej zmisli, kakor jo ima. Ta napaka je: pomanjkanje sramožljivosti. Nesramoost pelje otroka, če ne precej pa pozneje, v nesramno življenje. Učitelj mora biti gledé te napake tem opreznější, ker večina starišev v tem obziru mnogo opustí in mnogo prezré. — Šola ima nalogo, da skerbno gleda, da se pri mladini odstrani vsako vedénje, ki utegne kolikor toliko napeljevati k spolnej neuravnosti. — Da se to doseže, zahtevati in paziti mora učitelj, da otroci v šoli spodobno sedé. Posebno pri deklicah mu je na to gledati, da odpravi vsako nedostojno vedénje, stojo in sedenje. Tako se n. pr. ne sme trpeti pri učencih, tem manj pri učenkah, da bi upirale kolena v klop, da bi se deklice nogovice podvezavale ali celó se ulegale na klop i. t. d. Kadar otroci mej šolskimi urami počívajo in gredo na prosto, naj bodo učenci vkup in učenke vkup. Skerbí naj se vselej

za to, da se otroci tudi zunaj šole shajajo le v družbe svojega spola in v ravno takej igrajo in se veselé, kadar so doveršili v šoli in na domu svojo dolžnost in jim vsak razumen človek veselje privošči. — Posedanja in valjanja po tleh mej prostim časom učitelj ne sme trpeti. Tudi ne sme dopustiti nobene igre, ki je le količkaj nespodobna.

Prigoditi se zna kedaj, da je ta ali uni otrok zatožen radi kakih nespodobnosti. Učitelj naj bode v takem slučaju previden in naj ne misli več, kakor je res. Večkrat otrok kaj spregovori ali zapiše, kar je slišal domá ali zunaj dóma. On sicer vé, da je nekaj napačnega, a kaj pomeni to, mu je največkrat neznan. Zato učitelj na videz take reči prezré in reče: kaj tacega govoré samo surovi, slabi in grdi ljudje. Ako bi učitelj vsako tako stvar pri otrocih strogo preiskoval in kaznjeval, bi s tem vzbujal splošno radovednost; pa ne samo to; tudi domá bi otroci o tem povedali in učitelj bi dajal nehoté šolske mladini pohujšanje, ker bi se vedno dobil starejši otrok ali kateri nespameten, človek, ki bi nepremišljeno otrokom marsikaj rekel in jim razjasnil, če tudi nehoté, česar jim ni treba vedeti. Zadnje zló bi bilo tedaj hujše od prvega. Ako učitelj pri kakem šolskem otroku zapazi velik pogrešek zoper spolno nravnost, ki bi žugal gojenčevo zdravje polagoma rušiti in druge na enako pot zapeljati, sporazumeti se mora o tem s katehetom in sè stariši ter s temi določiti sredstva, po katerih se obvarujejo posamezni in vsi šolski otroci zlega.

Da se mladina ohrani spolno-nravna, obvarovati se mora pohujšljivega berila posebno v onem času, ko se bliža spolnej zrelosti in se kakor duševno, tako tudi telesno najlepše razvija. — V tem času je domišljija vzbujena in mladina z veliko slastjo prebira pravljice, dogodbe, povesti in razna popisovanja. Učiteljeva dolžnost je, da jo po mogočnosti preskrbuje z dobrim in poučljivim berilom, ki v mične obliki hrani zlate nauke in uterjuje ljubezen bo Boga, do národa in domovine, ter nadaljuje in dopolnjuje to, kar je učitelj pri vsakej priložnosti že poudarjal in priporočal. —

Berilo ima ne samo do mladine, ampak tudi do odrašenih ljudij nepopisljivo moč. Naj le omenim, kako velikega pomena so bili spisi enciklopedistov pred francosko revolucijo; kako važni so časopisi v političnem življenji, ker mnogokrat prestrojé javno mnénje in je s tako silo na se potegnejo, da ga ne more nihče več na drugo pot spraviti. — Ker je berilo toliko važno, skrbeti mora šola za pravo, dobro berilo, za mične in obenem poučljive knjige, ker te so zakladi, po katerih se dalje vzgojuje v udanosti, ljubezni in zvestobi do Boga, národa in domovine; iz katerih izprevidi mladina, veljavo vseh kreposti, kakor tudi ničvrednost in nasledke napak proti nravnosti. Vestno moramo skrbeti, da šolske knjižnice na mično-poučljivih in koristnih knjigah bogaté in učiteljevo prizadevanje pri vzgoji uterjujejo in nadaljujejo. (Konec prih.)

Knjiga Slovénka

v
XIX. veku.

Juri Vole r. 5. apr. 1805 pod Korenom v Kranjski Gori, posvečen 1831, mestni kaplan v Loki, pri stolni cerkvi v Ljubljani, l. 1836 špiritual v duhovskem semenišču, l. 1858 kanonik in vodja v Alojznici do l. 1861, stolni dekan l. 1877, u. 14. apr. 1885. Slovenski je pisal dobro in bil je trd pa blag Slovénc vse dni svojega življenja. Nekoliko sem priobčil o njem v „Slovenu“ 1878 št. 1 in 1885 št. 83. Kot prvi obredoslovec je vredoval vse obredne knjige naše škofije (Directorium, Rituale, Proprium Sanctorum), spisoval slovenske stvari v njih, prestavljal papeževe in škofove liste, presojeval,